

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

J. RICHARD DE LA TOUR

представено на 20 април 2023 година(1)

Дело C-621/21

WS

срещу

**Интервюиращ орган на Държавна агенция за бежанците при Министерски съвет,
при участието на
Представителство на Върховния комисар на Организацията на обединените нации за
бежанците в България**

(Преюдициално запитване, отправено от Административен съд София-град (България))

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Директива 2011/95/ЕС — Стандарти за предоставянето на международна закрила и за съдържанието на такава закрила — Гражданка на трета държава, изложена на опасност да стане жертва на престъпление на честта, принудителен брак или домашно насилие от страна на недържавни субекти при завръщане в държавата си на произход — Условия за предоставяне на статут на бежанец — Член 9, параграф 3 — Установяване на причинно-следствена връзка между мотива за преследването и липсата на закрила от страна на държавата на произход — Член 10, параграф 1, буква г) — Установяване на принадлежност към „определена социална група“ поради пола на молителя — Условия за предоставяне на субсидиарна закрила — Понятието „тежки посегателства“ — Конвенцията за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция)“

I. Въведение

1. Въпросът с домашното насилие над жени поражда все по-голямо безпокойство в нашите общества, след като властите дълго време подценяваха сериозността и последиците от подобно насилие. Убийствата на жени от член на семейството, за които в общоупотребимия език вече се използва терминът „феминцид“, са публично заклеймени. Публичните органи осъзнаха необходимостта от по-добра защита на жените, станали жертва на домашно насилие, както и от по-строго отношение към извършителите на това насилие. Трябва ли тази защита, която следва да бъде осигурена в рамките на дадена държава, да се предостави и на жените, които са напуснали собствената си държава и не могат или не желаят да се завърнат в нея поради страх от домашно насилие? По-конкретно може ли на жените в такова положение да се предостави статут на бежанец по смисъла на член 2, буква д) от Директива 2011/95/ЕС(2)? Ако не им бъде признат такъв статут, доколко актове на насилие, основано на пола, извършени срещу гражданка на трета държава в тесния кръг на нейното семейство, могат да обосноват предоставянето на субсидиарна закрила по смисъла на член 2, буква ж) от тази директива?

2. В делото, във връзка с което е сезиран Съдът, Административен съд София-град (България) има съмнения относно това дали е възможно и евентуално какъв вид международна закрила следва да се предостави на турска гражданка от кюрдски произход, като се има предвид, от една страна, естеството на актовете на насилие, на които има опасност тя да бъде изложена, ако се върне в държавата си на произход. Тези актове биха могли да представляват домашно насилие, дори престъпление на честта, или пък принудителен брак. От друга страна, трябва да се вземат предвид и обстоятелствата, при които се извършват посочените актове, а именно че извършителите им са недържавни субекти(3).

3. Този въпрос отразява опасенията — които впрочем са изразени в становищата по настоящото дело — на тези, които считат, че статут на бежанец не може да бъде предоставен на всички жени, жертви на домашно насилие, доколкото това е проблем, общ за всички държави, и на тези, които от своя страна съжаляват, че субсидиарната закрила просто се предоставя „по подразбиране“ на тези жени и съответно не се признават свързаните с пола мотиви за преследване, включително тези, основани на сексуалната ориентация и половата идентичност.

4. В своето заключение по дело *État belge* (Право на пребиваване в случай на домашно насилие)(4) генерален адвокат Szpunar подчертава, че е наложително да се отчете колко важно от правна, политическа и социална гледна точка е да се признае тежестта на проблема с домашното насилие и значението на последните промени в правната уредба на Съюза в областта на защитата на жертвите(5). Почти едновременно с това обаче генерален адвокат Hogan констатира в заключението си по производство за даване на становище 1/19 (Истанбулска конвенция)(6), че „[к]ъм момента правото на Съюза като цяло не съдържа разпоредби, които да предвиждат задължение насилието над жени да се отчита като една от формите на преследване, даващи основание за признаване на бежански статут“(7).

5. Понастоящем въпросът се поставя от друг ъгъл, тъй като възниква във връзка с индивидуално положение.

6. На първо място, Съдът ще трябва да определи условията, при които би могло да се приеме, че гражданка на трета държава, която рискува да стане жертва на престъпление на честта или на принудителен брак, както и да бъде изложена на домашно насилие след завръщане в държавата на произход, има основателни опасения от преследване поради принадлежността си към „определена социална група“, и съответно да ѝ се предостави статут на бежанец (член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95).

7. На второ място, Съдът ще трябва да уточни условията, при които, когато насилието е извършено от недържавен субект, компетентният национален орган трябва да установи причинно-следствена връзка между мотива за преследването, а именно принадлежността към определена социална група, и липсата на закрила в държавата на произход (член 9, параграф 3 от тази директива).

8. На трето и последно място, Съдът ще трябва да разгледа доколко на такова лице може да се предостави субсидиарна закрила. В този контекст той ще следва да определи условията, при които описаните по-горе актове на насилие могат да бъдат квалифицирани като „тежки посегателства“ по смисъла на член 15 от посочената директива, доколкото биха застрашили сериозно живота на това лице или биха представлявали нечовешко или унижително отношение.

II. Правна уредба

A. Международното право

1. *Женевската конвенция*

9. Член 1, раздел А, параграф 2, първа алинея от Конвенцията за статута на бежанците, подписана в Женева на 28 юли 1951 г.(8), гласи, че терминът „бежанец“ се прилага към всяко лице, което „при основателни опасения от преследване по причина на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, се

намира извън страната, чийто гражданин то е, и не може да се ползва от закрилата на тази страна, или не желае да се ползва от такава закрила поради тези опасения“.

2. CEDAW

10. Член 1 от Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (наричана по-нататък „CEDAW“)(9), по която Съюзът не е страна, гласи:

„[П]онятието „дискриминация по отношение на жените“ означава всяко различие, изключване или ограничаване по признак на пола, което има за следствие или цели намаляване на признанието или непризнаване на осъществяването или упражняването от жените, независимо от тяхното семейно положение, въз основа на равноправието на мъжете и жените, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област“.

11. Съгласно член 5, буква а) от тази конвенция:

„Държавите страни приемат всички надлежни мерки с цел:

а) да се променят социалните и културните модели на поведение на мъжете и жените с цел постигане изкореняване на предрассъдците и премахване на обичаите, както и цялата останала практика, основана на идеята за непълноценността или превъзходството на един от половете или стереотипите за ролята на мъжете и жените“.

12. Посочената конвенция е допълнена с Обща препоръка № 19 на Комитета за премахване на дискриминацията по отношение на жените(10), озаглавена „Насилието над жените“, която в параграф 6 гласи:

„[CEDAW], в своя член 1, дефинира дискриминацията спрямо жените. Дефиницията на дискриминация включва основаното на пола насилие, тоест насилие, което е насочено срещу жена, само защото е жена или което засяга жените непропорционално. Насилието включва актове, които нанасят физическо, психическо или сексуално увреждане или страдание, заплахи за такива актове, принуда и друго лишаване от свобода [...]“.

13. Тази препоръка е актуализирана през 2017 г. с Обща препоръка № 35 относно основаното на пола насилие над жени(11), която предвижда в параграфи 10 и 16:

„10. Комитетът [за премахване на дискриминацията по отношение на жените] счита, че основаното на пола насилие над жените е едно от основните социални, политически и икономически средства за поддържане на жените в подчинена позиция спрямо мъжете и на техните стереотипни роли [...]

[...]

16. При определени обстоятелства основаното на пола насилие над жените може да се сравни с изтезание или жестоко, нечовешко или унижително отношение, по-специално в случаите на изнасилване, домашно насилие или други увреждащи практики [...]

14. Освен това CEDAW е допълнена с Декларацията за премахване на насилието над жени(12), която в член 2 гласи:

„Насилието срещу жени включва, но не се ограничава до изброените по-долу форми на насилие:

а) физическо, сексуално и психическо насилие, упражнявано в рамките на семейството, включително побой, сексуална злоупотреба с деца от женски пол в домакинството, насилие, свързано със зестрата, изнасилване от съпруг, генитално осакатяване и други вредни за жените традиционни практики, насилие извън брака, и свързано с експлоатацията насилие;

б) физическо, сексуално и психическо насилие, упражнявано в рамките на общността, включително изнасилване, сексуална злоупотреба, сексуален тормоз и сплашване на работното място, в образователните институции и другаде, сводничество и принудителна проституция;

в) физическо, сексуално и психическо насилие, извършвано или толерирано от държавата, независимо къде се упражнява“.

3. **Истанбулската конвенция**

15. Десети, единадесети и дванадесети абзац от преамбюла на Истанбулската конвенция гласят:

„Като отбелязват, че насилието над жени е проява на исторически неравнопоставените властови отношения между жените и мъжете, които са довели до доминация над жените и дискриминация срещу тях от страна на мъжете, както и до възпрепятстване на пълния напредък на жените;

Като отбелязват структурната природа на насилието над жени като насилие, основано на пола, както и че насилието над жени е един от основните социални механизми, чрез които жените са принудително поставени в подчинена позиция спрямо мъжете;

Като отбелязват с дълбока загриженост, че жените и момичетата често са излагани на сериозни форми на насилие като домашно насилие, сексуален тормоз, изнасилване, принудителен брак, така наречени „престъпления на честта“ и осакатяване на гениталиите, които представляват сериозни нарушения на човешките права на жените и момичетата, както и основна пречка за постигане на равнопоставеност между жените и мъжете“.

16. Съгласно член 1 от Истанбулската конвенция, който е част от глава I, озаглавена „Цели, дефиниции, равенство и недискриминация, общи задължения“, тя има за цел по-специално да защитава жените от всички форми на насилие, включително от домашното насилие, и да предотвратява, преследва и премахва това насилие, да допринася за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените и да създаде цялостна рамка, политики и мерки за защита и помощ.

17. Съгласно член 2, параграф 1 от Истанбулската конвенция тя „се прилага към всички форми на насилие над жени, включително домашното насилие, което засяга предимно жените“.

18. Член 3 от тази конвенция гласи:

„За целите на настоящата [к]онвенция:

а „насилие над жени“ се разбира като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените и означава всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния живот;

б „домашно насилие“ означава всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се случват в семейството или в домакинството, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят живее или е живял заедно с жертвата;

в „пол“ означава социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и за мъжете;

г „насилие над жените, основано на пола“ означава насилие, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или което засяга предимно жените;

[...]

е „жени“ обхваща и момичета под 18-годишна възраст“.

19. Член 60 от посочената конвенция е озаглавен „Молби за убежище, основани на пола“ и гласи:

„1 Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки, за да гарантират, че насилието над жени, основано на пола, може да бъде признато като форма на преследване по смисъла на член 1, [раздел] А, параграф 2 от [Женевската конвенция] и като форма на сериозна вреда, която дава право на допълнителна/добавъчна закрила.

2 Страните осигуряват тълкуване, отчитащо особеностите на пола, на всяко от основанията на Конвенцията, а когато бъде установено, че преследването, от което се опасява лицето, е на едно или повече от тези основания, кандидатите следва да получават статут на бежанец съгласно съответните приложими инструменти.

3 Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки за разработване на отчитащи особеностите на пола процедури за приемане и служби за подкрепа на лицата, търсещи убежище, както и на насоки, свързани с пола, и процедури за убежище, отчитащи особеностите на пола, включително определяне на статут на бежанец и заявление за международна закрила“.

Б. Правото на Съюза

20. Съгласно член 78, параграф 1 ДФЕС и член 18 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) общата европейска система за убежище, от която е част Директива 2011/95, се основава на цялостното и пълно прилагане на Женевската конвенция.

21. Съображения 17 и 30 от тази директива гласят:

„(17) По отношението на третирането на лицата, които попадат в приложното поле на настоящата директива, държавите членки са обвързани от задължения по международноправните актове, по които те са страна, включително по-специално тези, които забраняват дискриминацията.

[...]

(30) Необходимо е [...] да се приеме ново общо понятие относно основанието за преследване „принадлежност към определена социална група“. За целите на определянето на дадена социална група следва надлежно да се вземат предвид проблемите, свързани с пола на молителя, включително неговата полова идентичност и сексуална ориентация, които могат да бъдат свързани с определени правни традиции и обичаи, водещи например до генитално осакатяване, насилствена стерилизация или принудителни аборти, доколкото те са свързани с основателни опасения на молителя за преследване“.

22. Член 2, букви г) и е) от посочената директива предвижда:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

г) „бежанец“ означава гражданин на трета държава, който поради основателни опасения от преследване, основано на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група се намира извън държавата, чийто гражданин е, и който не може или поради тези опасения не желае да се обърне за закрила към тази държава [...] и по отношение на ко[й]то не се прилага член 12;

[...]

е) „лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила“ означава гражданин на трета държава [...], ко[й]то не отговаря[...] на условията за бежанец, но за ко[й]то има сериозни основания да се смята, че ако бъд[е] изпратен[...] обратно в държавата на произход [...], би[...] бил[...] изложен[...] на реална опасност от тежки посегателства по смисъла на член 15, и по отношение на ко[й]то не се прилага член 17, параграфи 1 и 2, и ко[й]то не мо[же] или поради такава опасност не жела[е] да получ[и] закрилата на тази държава“.

23. Член 6 („Субекти на преследване или тежки посегателства“) се съдържа в глава II („Оценяване на молбите за международна закрила“) от Директива 2011/95 и гласи:

„Субектите на преследване или тежки посегателства включват:

- а) държавата;
- б) партии или организации, които контролират държавата или значителна част от нейната територия;
- в) недържавни субекти, ако може да бъде доказано, че субектите, посочени в букви а) и б), включително и международни организации, не могат или не искат да предоставят закрила срещу преследване или тежки посегателства по смисъла на член 7“.

24. Член 7 („Субекти на закрила“) от посочената директива гласи следното:

„1. Закрилата срещу преследване или тежки посегателства може да бъде предоставена единствено от:

- а) държавата; или
- б) партии или организации, включително и международни организации, които контролират държавата или значителна част от нейната територия,

при условие че същите желаят и могат да предложат закрила в съответствие с параграф 2.

2. Закрилата срещу преследване или тежки посегателства трябва да е ефективна и да няма временен характер. Обикновено такава закрила се предоставя, когато субектите, посочени в параграф 1, букви а) и б), вземат разумни мерки, за да попречат на преследването или на тежките посегателства, *inter alia*, чрез функционирането на ефективна правораздавателна система, позволяваща разкриването, наказателното преследване и наказването на деянията, представляващи преследване или тежко посегателство, и когато молителят има достъп до тази закрила.

[...]“.

25. Глава III („Условия за определяне като бежанец“) от посочената директива включва член 9, който гласи:

„1. За да бъде разглеждан като действие на преследване по смисъла на член 1, [раздел] А от Женевската конвенция, този акт трябва да:

- а) е достатъчно сериозен по своето естество или по повторения си характер, за да представлява тежко нарушение на основните права на човека, и по-специално на правата, упражняването на които не е възможно да бъде ограничено по какъвто и да било начин по силата на член 15, параграф 2 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи[(13)]; или
- б) представлява съвкупност от различни мерки, включително нарушения на правата на човека, която е достатъчно тежка, за да засегне отделното лице по начин, сравним с посоченото в буква а).

2. Действията на преследване по смисъла на параграф 1 могат да приемат, *inter alia*, следните форми:

а) физическо или психическо насилие, включително и сексуално насилие;

[...]

е) действия, насочени срещу лицата по причина на техния пол [...].

3. В съответствие с член 2, буква г) между мотивите, посочени в член 10, и действията на преследване по параграф 1 от настоящия член или липсата на закрила срещу такива действия трябва да има връзка“.

26. Член 10 („Мотиви за преследване“) от Директива 2011/95 гласи:

„1. При оценяването на мотивите за преследване държавите членки вземат под внимание следните елементи:

[...]

г) една група се счита за определена социална група, когато по-специално:

– нейните членове споделят една вродена характеристика или обща история, която не подлежи на изменение, или споделят характеристика или вярване, до такава степен съществени за идентичността или съзнанието, че не би следвало от лицето да се изисква да се откаже от тях, и

– тази група има собствена идентичност в съответната държава, защото е разглеждана като различна от заобикалящото я общество.

В зависимост от условията, преобладаващи в държавата на произход, специфична социална група може да бъде и група, чиито членове имат като обща характеристика определена сексуална ориентация. Сексуалната ориентация не може да се разбира като включваща деяния, обявени за престъпления от националното право на държавите членки. Аспекти, свързани с пола, включително и половата идентичност, се отчитат надлежно за определянето на принадлежност към дадена социална група или установяването на характерна черта на такава група;

[...]

2. Когато се преценява основателността на опасенията от преследване на даден молител, фактът дали той действително притежава характеристиката, свързана с раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или с политическо мнение, която е в основата на преследването, е без значение, при положение че според субекта на преследването той притежава тази характеристика“.

27. Глава V („Условия за субсидиарна закрила“) от тази директива включва член 15 („Тежки посегателства“), който предвижда:

„Тежките посегателства са:

а) смъртното наказание или екзекуцията, или

б) изтезание или нечовешко или унижително отношение, или наказание, наложено на молител в държавата на произход; или

[...]“.

В. Българското право

28. В България разглеждането на молбите за международна закрила е уредено в Закона за убежището и бежанците(14) в редакцията му, обнародвана в ДВ, бр. 103 от 27 декември 2016 г. (наричан по-нататък „ЗУБ“). Директива 2011/95 и Директива 2013/32/ЕС(15) са транспонирани в българското право с два закона за изменение и допълнение на ЗУБ, обнародвани съответно в ДВ, бр. 80 от 16 октомври 2015 г. и ДВ, бр. 101 от 22 декември 2015 г.

29. Съгласно член 6, алинея 1 от ЗУБ:

„Правомощията по този закон се осъществяват от длъжностни лица в Държавната агенция за бежанците [(наричана по-нататък „ДАБ“)]. Те установяват всички факти и обстоятелства от значение за производството за предоставяне на международна закрила и оказват съдействие на чужденците, подали молба за такава закрила“.

30. ЗУБ предвижда две форми на международна закрила.

31. Член 8 от ЗУБ се отнася до материалноправните условия, на които трябва да отговаря молителят, за да получи статут на бежанец. С този член се въвеждат разпоредбите на членове 6 и 9 от Директива 2011/95, като се използва сходна формулировка.

32. Член 9 от ЗУБ от своя страна се отнася до материалноправните условия, на които трябва да отговаря молителят, за да получи „хуманитарен статут“, който съответства на субсидиарната закрила, като тези условия съответстват на определените в член 15 от Директива 2011/95 „тежки посегателства“.

III. Фактите по спора в главното производство и преюдициалните въпроси

33. Жалбоподателката в главното производство, WS, е турска гражданка от кюрдски произход с мюсюлманско (сунитско) вероизповедание и е разведена. През юни 2018 г. тя напуска Турция и заминава за България, а след това за Германия, където подава първа молба за международна закрила. С решение на ДАБ от 28 февруари 2019 г. България приема да поеме отговорност за разглеждането на молбата ѝ за международна закрила.

34. По време на проведените през октомври 2019 г. три интервюта WS заявява, че в Турция е имала проблеми с бившия си съпруг, BS, с когото през 2010 г. сключила принудителен брак и от когото имала три дъщери. След множество случаи на насилие и на заплахи, отправени както от съпруга ѝ, така и от рожденото ѝ и от неговото семейство, тя редовно била настанявана в „центрове за превенция и проследяване на насилието“, а през септември 2016 г. избягала от къщи. В това отношение WS по-специално представила жалба, подадена до Главна прокуратура на Торбалъ (Турция), в която са описани тези случаи на насилие. През 2017 г. WS сключила религиозен брак с друг мъж, от когото родила син през май 2018 г. С решение от 20 септември 2018 г. 1-ви граждански съд на Диарбекир (Турция) прекратил брака между WS и BS, след като тя вече била напуснала Турция. WS изтъкнала освен това, че не получила подкрепа от рожденото си семейство и че баща ѝ забранил контактите с нея, тъй като напуснала семейното жилище. WS е посочила също, че се страхува за живота си, ако бъде върната в Турция.

35. С решение от 21 май 2020 г. ДАБ отхвърля молбата за международна закрила, подадена от WS на основание както на член 8 от ЗУБ (статут на бежанец), така и на член 9 от този закон (хуманитарен статут/субсидиарна закрила).

36. ДАБ приема, че условията за предоставяне на статут на бежанец не са изпълнени, тъй като насилието, на което WS станала жертва от страна на съпруга си и членовете на семейството, както и отправените ѝ заплахи за убийство не могат да се свържат с нито един от мотивите за преследване по член 8, параграф 1 от ЗУБ, а именно раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група. WS не била заявила и че е преследвана поради пола си.

37. Освен това ДАБ приема, че условията за предоставянето на хуманитарен статут (субсидиарна закрила) също не са изпълнени, тъй като нито официалните власти, нито конкретни групировки са предприели действия срещу WS. Накрая, ДАБ подчертава, че WS не е съобщила на полицейските органи за криминалните нападения, на които е станала обект, нито е подала жалба, а е напуснала легално Турция.

38. Подадената от WS жалба срещу това решение е отхвърлена с решение от 15 октомври 2020 г. Последното решение е оставено в сила с решение от 9 март 2021 г. на Върховен

административен съд (България).

39. WS подава повторна молба за международна закрила на 13 април 2021 г., като представя девет нови писмени доказателства относно личното си положение и държавата си на произход. От една страна, тя поддържа, че отговаря на условията за предоставяне на статут на бежанец по член 8 от ЗУБ, тъй като е жертва на действия на преследване, извършени поради принадлежността ѝ към определена социална група, тази на жените, преживели домашно насилие, както и на жените, потенциални жертви на престъпления на честта, от недържавни субекти, срещу които турската държава не може да я защити. Посочва също, че възразява срещу връщането ѝ в Турция, тъй като се страхува, че ще бъде убита от бившия си съпруг или ще стане жертва на престъпление на честта и че отново ще бъде заставена да се омъжи принудително. WS подчертава, че междувременно положението ѝ се е влошило, тъй като е родила дете от мъж, с когото няма граждански брак. Като ново обстоятелство тя изтъква и оттеглянето на Република Турция от Истанбулската конвенция и представя в това отношение по-специално два доклада, изготвени през март 2021 г., единият от U.S. Department of State (Държавен департамент, Съединени американски щати) за практиките по отношение правата на човека в Турция, а другият от турската платформа „We will stop femicide“.

40. От друга страна, WS поддържа, че отговаря на условията за предоставяне на хуманитарен статут (субсидиарна закрила) по член 9 от ЗУБ, тъй като връщането ѝ в Турция би довело до нарушаване на основните ѝ права, признати в членове 2 и 3 от ЕКПЧ.

41. С решение от 5 май 2021 г. ДАБ отказва да образува ново производство за разглеждане на молбата за международна закрила, като посочва, че WS не се позовава на нови обстоятелства относно личното си положение или държавата си на произход и че освен това турските власти неколккратно са ѝ оказвали съдействие и са изразили готовност да ѝ помогнат по всички законови начини.

42. При тези условия Административен съд София-град решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) За целите на квалифициране на насилието над жени, основано на пола, като основание за предоставяне на международна закрила по [Женевската конвенция] и по [Директива 2011/95] приложими ли са съгласно съображение 17 от [Директива 2011/95] дефинициите и определенията по [CEDAW] и [Истанбулската конвенция], или насилието над жени, основано на пола, като основание за предоставяне на международна закрила по Директива 2011/95 има самостоятелно значение, различно от това в посочените актове на международното право?

2) Следва ли за установяване на принадлежност към определена социална група, като мотив за преследване по чл. 10, пар.1, б.,г“ [от] Директива 2011/95, при твърдения за насилие над жени, основано на пола, да се отчете единствено биологичният или социалният пол на жертвата на преследване (насилие, насочено срещу жена, само защото е жена), могат ли конкретните форми/актове/действия на преследване като посочените неизчерпателно в съображение 30 от [Директива 2011/95] да бъдат определящи за „видимостта на групата в обществото“, т.е. нейна отличителна черта, в зависимост от условията в страната на произход или тези актове са относими единствено към действията на преследване по чл. 9, пар.2, б.,а“ и б.,е“ от Директива 2011/95?

3) При твърдяно от кандидата за закрила насилие, основано на пола, под формата на домашно насилие, представлява ли биологичният или социален пол достатъчно основание за определяне на принадлежност към определена социална група по чл. 10, пар.1, б.,г“ от Директива 2011/95 или следва да се установи допълнителна отличителна черта на групата, при буквално, словесно тълкуване на разпоредбата на чл. 10, пар.1, б.,г“ от [Директива 2011/95], която поставя изискванията в условие на кумулативност, а аспектите на пола — на алтернативност?

4) Следва ли причинно-следствената връзка по чл. 9, пар.3 от Директива 2011/95 при твърдяно насилие, основано на пола, под формата на домашно насилие от недържавен субект на преследване по смисъла на чл. 6, б.,в“ от Директива 2011/95, да се тълкува, че е достатъчно да се установи връзка между мотивите, посочени в член 10, и действията на преследване по [член 9,] параграф 1, или задължително следва да се установи липса на закрила срещу твърдяното преследване, респ. налице ли

е връзката в случаите, когато недържавните субекти на преследване не възприемат отделните актове на преследване/насилие, като такова, свързано с пола на преследваното лице?

5) При изпълнение на останалите изисквания за това, може ли реалната заплаха с [престъпление] на честта при евентуално връщане в страната на произход да обоснове предоставяне на субсидиарна закрила по чл. 15, б. "а" от Директива 2011/95, вр. чл. 2 ЕКПЧ (никой не може умислено да бъде лишен от живот) или следва да се квалифицира като посегателство по чл. 15, б. "б" от Директива 2011/95, вр. чл. 3 ЕКПЧ, както са тълкувани в практиката на Европейския съд за правата на човека, при съвкупна преценка с опасност от други актове на насилие, основано на пола, респ. достатъчно ли е за предоставяне на тази закрила заявеното от кандидата субективно нежелание да получи закрилата на държавата си на произход?“.

43. Писмени становища представят WS, германското и френското правителство, Европейската комисия и Върховният комисариат за бежанците на Организацията на обединените нации (ВКБООН).

IV. Анализ

44. С преюдициалното си запитване запитващата юрисдикция иска по същество да определи доколко гражданка на трета държава, която твърди, че рискува да стане жертва на престъпление на честта или принудителен брак, както и да бъде изложена на домашно насилие в домакинството си след завръщането си в държавата на произход, може да получи международна закрила по смисъла на член 2, буква а) от Директива 2011/95.

45. В съответствие с процедурата по разглеждане, определена в член 10, параграф 2 от Директива 2013/32, първите четири преюдициални въпроса са свързани с условията, при които такова лице може да получи статут на бежанец по смисъла на член 2, буква г) от Директива 2011/95(16). Въпреки че запитващата юрисдикция няма съмнения относно квалифицирането на действията, на които WS се опасява, че може да бъде изложена(17), като „действия на преследване“, тя иска да изясни редица неясноти относно начина, по който следва да се вземе предвид полът на това лице, за да се установят, от една страна, мотивите за преследване (член 10 от Директива 2011/95) и от друга страна, причинно-следствената връзка между тези мотиви и липсата на предоставена закрила от държавата на произход (член 9, параграф 3 от тази директива).

46. Петият преюдициален въпрос се отнася до условията, при които на WS би могло да се предостави субсидиарна закрила по смисъла на член 2, буква е) от Директива 2011/95, ако не отговаря на условията за бежанец. Запитващата юрисдикция иска от Съда по-специално да установи дали действията, на които има опасност заинтересованото лице да бъде изложено, ако бъде върнато в държавата му на произход, могат да се квалифицират като „тежки посегателства“ по смисъла на член 15 от тази директива.

A. Условия за предоставяне на статут на бежанец по смисъла на член 2, буква г) от Директива 2011/95

1. По първия преюдициален въпрос относно смисъла и обхвата на понятието „насилие над жените, основано на пола“

47. С първия си преюдициален въпрос, като се основава на съображение 17 от Директива 2011/95, запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали, ако се приеме, че може да е основание за предоставяне на статут на бежанец, понятието „насилие над жените, основано на пола“ има самостоятелно значение в правото на Съюза, или трябва да се определи в светлината на Женевската конвенция, CEDAW и Истанбулската конвенция.

48. В основата на този въпрос е фактът, че подобно на член 1, раздел А от Женевската конвенция, в член 2, буква г) от Директива 2011/95 само се посочва „принадлежност към определена социална група“, без в определенията на понятието „бежанец“ да се споменава „полът“ на кандидата за международна закрила и без също така да се предвижда, че насилието над жените, основано на пола, може само по себе си да е основание за международна закрила. За

сметка на това Истанбулската конвенция и CEDAW, приети съответно под егидата на Съвета на Европа и Организацията на обединените нации, съдържат изрични разпоредби в това отношение.

49. Съгласно член 1 от Истанбулската конвенция тя има за цел да защитава жените от всички форми на насилие, включително от домашно насилие, като засили превенцията на насилието и подпомагането на жертвите, както и наказателното преследване и санкциите срещу извършителите на насилието чрез приемане на обхватни и координирани политики.

50. Понятието „пол“ е определено в член 3, буква в) от Истанбулската конвенция като отнасящо се до „социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и за мъжете“. Понятието „насилие над жени“ от своя страна е определено в член 3, буква а) от тази конвенция като отнасящо се до „всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния живот“. Накрая, понятието „насилие над жените, основано на пола“ е определено в член 3, буква г) от посочената конвенция като „насилие, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или което засяга предимно жените“(18).

51. Член 60, параграф 1 от Истанбулската конвенция изисква от страните по нея да предприемат необходимите законодателни или други мерки, за да гарантират, че насилието над жени, основано на пола, може да бъде признато като форма на преследване по смисъла на член 1, раздел А, параграф 2 от Женевската конвенция и като форма на сериозна вреда, която дава право на субсидиарна закрила. В обяснителния доклад към Истанбулската конвенция се пояснява, че този член е предвиден да бъде съвместим с Женевската конвенция и член 3 от ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека(19).

52. CEDAW и по-конкретно Общи препоръки № 19 и № 35 на Комитета за премахване на дискриминацията по отношение на жените от своя страна имат за цел да повишат ефективността на борбата срещу всички форми на дискриминация по отношение на жените, като изискват от държавите — страни по тази конвенция, да осигурят цялостното реализиране и пълноценното упражняване от страна на жените на правата, които са им признати във всички области. Тези препоръки допълват CEDAW, като включват подход, основан на пола, и като определят насилието над жените, основано на пола, изисквайки от държавите — страни по тази конвенция, да приемат общи мерки, базирани на приетите с Истанбулската конвенция.

53. След тези забележки следва да се прецени в каква степен разпоредбите на тези две конвенции трябва да се вземат предвид за целите на прилагането на Директива 2011/95.

54. На първо място, припомням, че съгласно член 78, параграф 1 ДФЕС общата европейска система за убежище, от която е част Директива 2011/95, трябва да е съобразена с Женевската конвенция и с Протокола за статута на бежанците от 1967 г., както и със „съответни[те] договори“(20).

55. В този смисъл основната цел на Директива 2011/95, посочена в член 1 от нея и в практиката на Съда, е да установи нормативна система, съдържаща понятия и критерии, които са общи за държавите членки, а следователно и за Съюза, за определяне на лицата, които се нуждаят от международна закрила, като същевременно се гарантира пълното спазване на член 1 от Женевската конвенция(21). Така в решение от 19 ноември 2020 г., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Военна служба и убежище)(22) Съдът отказва да разшири приложното поле на тази директива отвъд това на Женевската конвенция, за да бъде спазено ясното намерение на законодателя на Съюза да хармонизира в рамките на Съюза прилагането на статута на бежанец по смисъла на посочената конвенция(23).

56. Както обаче посочих, в определението на понятието „бежанец“ в член 1, раздел А от Женевската конвенция не се споменава понятието „пол“ и не се предвижда че „насилието над жените, основано на пола“, може само по себе си да е основание за предоставяне на

международна закрила. В своите Насоки относно преследването, свързано с пола, ВКБООН счита, че не е необходимо да се включва допълнително основание в определението на понятието „бежанец“ по член 1 от тази конвенция, тъй като държавите — страни по нея, са приели, че полът може да влияе върху или да е определящ за вида преследване или понесена вреда, както и за причините за претърпяното отношение(24). Следователно в рамките на Директива 2011/95 полът на кандидата се взема предвид при преценката на естеството на действията на преследване, на които той е изложен или има опасност да бъде изложен в държавата си на произход (член 9, параграф 2 буква е) от Директивата)(25), и при разглеждането на мотивите на преследване, по-конкретно при определянето на принадлежността на кандидата към определена социална група (член 10, параграф 1, буква г), втора алинея in fine от Директивата).

57. Вярно е, че в Директива 2011/95 няма определение на понятието „пол“. Може обаче да се препрати към документите, изготвени от ВКБООН, които съгласно постоянната практика на Съда имат особено значение с оглед на ролята, поверена на ВКБООН от Женевската конвенция(26). В този смисъл в своите Насоки относно преследването, свързано с пола, ВКБООН посочва, че „[с]оциалният пол се отнася до отношенията между жените и мъжете, основани на идентичности, статуси, роли и отговорности, които са социално или културно определени или изградени и които се свързват с мъжете или жените, докато „полът“ е определен биологично. Следователно социалният пол не е нито неизменен, нито вроден, а придобива социално или културно изградено значение с течение на времето“(27).

58. Освен това, макар член 9, параграф 2, буква е) от Директива 2011/95 да не уточнява обхвата на понятието „действия, насочени срещу лицата по причина на техния пол“, може да е полезно за тази цел да се препрати към друг акт от вторичното право, а именно Директива 2012/29/ЕС(28). Въсъщност в съображение 17 от тази директива понятието „насилие, основано на пола“, се определя като „[н]асилие, което е насочено срещу дадено лице поради неговия пол, полова идентичност или полого изразяване, или което засяга непропорционално лица от определен пол [...] То може да причини физическо, сексуално, емоционално или психическо страдание или икономическа вреда на жертвата. Насилието, основано на пола, се разглежда като форма на дискриминация и нарушение на основните свободи на жертвата и включва насилие при близки взаимоотношения, сексуално насилие (включително изнасилване, сексуално посегателство и сексуален тормоз), трафик на хора, робство и различни форми на увреждащи практики, като принудителни бракове, генитално осакатяване на жени и така наречените „престъпления, извършени в името на честта“. Жените, които са жертви на насилие, основано на пола, и техните деца често се нуждаят от специална подкрепа и защита поради големия риск от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, свързано с подобно насилие“.

59. На второ място, що се отнася до понятията, използвани в Истанбулската конвенция и CEDAW, безспорно е, че Съюзът не е ратифицирал CEDAW и че макар да е подписал Истанбулската конвенция на 13 юни 2017 г., той все още не се присъединил към нея(29). Тази конвенция впрочем не е ратифицирана от всички държави членки(30). До това присъединяване или ратифициране Истанбулската конвенция остава преди всичко мултидисциплинарна конвенция, която има за цел да гарантира по цялостен начин и въз основа на интегриран подход, включващ всички участници в обществото, превенцията на насилието над жени(31), защитата и подкрепата на жертвите и наказателното преследване на извършителите на насилие.

60. От това следва да се заключи, че към момента нито Истанбулската конвенция, нито CEDAW са част от „съответни[те] договори“, с оглед на които трябва да се тълкува Директива 2011/95 по смисъла на член 78, параграф 1 ДФЕС.

61. На трето и последно място, що се отнася до съображение 17 от Директива 2011/95, на което се основава запитващата юрисдикция, според мен то не е от значение за целите на тълкуването на смисъла и обхвата в правото на Съюза на понятието „насилие над жените, основано на пола“.

62. Посоченото съображение гласи, че „[п]о отношението на третирането на лицата, които попадат в приложното поле на [тази] директива, държавите членки са обвързани от задължения по международноправните актове, по които те са страна, включително по-специално тези, които

забраняват дискриминацията“. Говорейки обаче за „третирането на лицата, които попадат в приложното поле на [посочената] директива“, законодателят на Съюза не е имал предвид правилата за разглеждане на молбите за международна закрила, т.е. критериите, необходими за предоставянето на такава закрила, а по-скоро правата и предимствата на кандидатите или лицата, получили международна закрила на територията на държавата членка, в която са подали молба и евентуално са получили международна закрила. Всъщност съображение 17 от Директива 2011/95 намира израз в глава VII от нея, озаглавена „Съдържание на международната закрила“. Така например този законодател е предвидил изискването държавите членки да осигурят еднакво третиране на лицата, на които е предоставена международна закрила, и на собствените си граждани, що се отнася до достъпа до процедурите за признаване на професионалните квалификации (член 28, параграф 1) или достъпа до медицински грижи (член 30). Именно в този контекст държавите членки са длъжни да спазват задълженията по международноправните актове, по които те са страна, като CEDAW и Истанбулската конвенция.

63. От всички тези съображения следва, че член 2, буква г) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че условията за предоставяне на статут на бежанец на лице, което се опасява, че при завръщане в държавата на произход ще стане жертва на актове на насилие, основано на пола, трябва да се разглеждат с оглед на предвидените за тази цел в тази директива разпоредби, които трябва да се тълкуват в светлината на нейния общ разум и предназначение, при зачитане на Женевската конвенция в съответствие с член 78, параграф 1 ДФЕС, а не въз основа на определенията, съдържащи се в CEDAW и Истанбулската конвенция, които не са „съответни договори“ по смисъла на този член.

64. Съгласно съображение 16 от Директива 2011/95 обаче при това тълкуване трябва да се зачитат и правата, признати в Хартата(32).

2. По втория и третия преюдициален въпрос, отнасящи се до преценката на принадлежността към „определена социална група“ на гражданката на трета държава (член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95)

65. С втория и третия преюдициален въпрос запитващата юрисдикция по същество иска от Съда да уточни обстоятелствата, при които може да се приеме, че гражданка на трета държава, която твърди, че рискува да стане жертва на престъпление на честта или на принудителен брак, както и да бъде изложена на домашно насилие, ако бъде върната в държавата си на произход, принадлежи към „определена социална група“ по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95.

66. На първо място, запитващата юрисдикция пита Съда дали биологичният пол на молителката може сам по себе си да определи принадлежността ѝ към определена група по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от тази директива.

67. Член 10, параграф 1, буква г) от посочената директива предвижда две условия, които трябва да са изпълнени, за да се установи принадлежността към „определена социална група“. Двете условия са кумулативни(33).

68. От една страна, членовете на групата трябва да споделят една вродена характеристика или обща история, която не подлежи на изменение, или да споделят характеристика или вярване, до такава степен съществени за идентичността или съзнанието, че не би следвало от лицето да се изисква да се откаже от тях. В това отношение в член 10, параграф 1, буква г), втора алинея от Директива 2011/95 се уточнява, че в зависимост от условията, преобладаващи в държавата на произход, аспектите, свързани с пола, включително и половата идентичност, се отчитат надлежно при определянето на принадлежност към дадена социална група или установяването на характерна черта на такава група(34).

69. От друга страна, тази група трябва да има собствена идентичност в съответната трета държава, защото е разглеждана като различна от заобикалящото я общество.

70. Освен това от член 10, параграф 2 от Директива 2011/95 следва, че когато се преценява основателността на опасенията от преследване на даден молител, фактът дали той действително

притежава характеристиката, свързана с принадлежност към определена социална група, която е в основата на преследването, е без значение, при положение че според субекта на преследването той притежава тази характеристика(35).

71. Що се отнася до първото от посочените условия, безспорно е, че полът на молителката може да се свърже с вродена характеристика — а именно нейния биологичен пол — „която не подлежи на изменение“ по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95. В това отношение отбелязвам, че в първоначалното предложение на Комисията за Директива 2004/83 изрично се споменават „основни характеристики“ на групата „като сексуалната ориентация, възрастта или пола“(36), като освен това в решение от 7 ноември 2013 г., X и др.(37) Съдът постановява че „е безспорно, че сексуалната ориентация на дадено лице представлява характеристика, до такава степен съществена за неговата идентичност, че не би следвало от лицето да се изисква да се откаже от нея“(38).

72. Що се отнася до второто условие, то предполага, че в държавата на произход социална група, чиито членове споделят един и същ пол, има собствена идентичност, защото е възприемана от заобикалящото я общество като представляваща различна общност. Според ВКБООН групата трябва да е видима(39). Това възприятие може да се променя в зависимост от страната, етническата или религиозна общност или пък от политическия контекст, но също и от поведението на съответното лице(40). Полът в този смисъл е социологично понятие, което се използва така, че освен биологичния пол да се отчетат и свързаните с него ценности и прояви. Съответно полът е понятие, което трябва да позволи да се изтъкне фактът, че отношенията между жените и мъжете в дадено общество, както и неравенствата, които могат да възникнат от тях поради мъжки и женски роли, определени въз основа на биологичните различия, се задават и конструират от обществата и следователно могат да се променят по различен начин във времето и в зависимост от обществата и общностите(41). В този контекст считам, че жените, само поради това че са жени, са пример за социална подгрупа, дефинирана от вродени и неизменни характеристики, които могат да бъдат възприемани различно от обществото в зависимост от тяхната държава на произход поради социалните, правните или религиозните норми на тази държава или обичаите на общността, към която принадлежат(42). Обстоятелството, че тази социална група се състои от жени в дадено общество (а не от „жените“ като цяло)(43), според мен само по себе си не е пречка за признаването на собствена идентичност на тази група само поради размера ѝ. Всъщност понятието „собствена идентичност“ на дадена група, доколкото тази група се възприема различно от заобикалящото я общество, не може да се тълкува като изискващо количествена преценка(44).

73. С оглед на тези съображения считам, че след като прецени фактите и обстоятелствата в съответствие с член 4, параграф 3, букви а)–в) от Директива 2011/95, компетентният национален орган може да приеме, че поради своя пол молителката принадлежи към „определена социална група“ по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от тази директива.

74. На второ място, запитващата юрисдикция иска от Съда да уточни дали действия на преследване като посочените в съображение 30 от Директива 2011/95, на които може да бъде изложена молителката в държавата си на произход, могат да бъдат взети предвид за определянето на собствената идентичност на дадена група в тази държава, или тези действия са само посочените в член 9, параграф 2, букви а) и е) от тази директива.

75. В съображение 30 от посочената директива се отбелязва, че [з]а целите на определянето на дадена социална група следва надлежно да се вземат предвид проблемите, свързани с пола на молителя, включително неговата полова идентичност и сексуална ориентация, които могат да бъдат свързани с определени правни традиции и обичаи, водещи например до генитално осакатяване, насилствена стерилизация или принудителни аборти, доколкото те са свързани с основателни опасения на молителя за преследване“.

76. Съображение 30 внася уточнения, позволяващи да се дефинира по-добре мотивът за преследване „принадлежност към определена социална група“. В него се изброяват определен брой действия на преследване, които могат да бъдат взети предвид за целите на дефинирането на такава група. Всъщност именно естеството на действията на преследване, които се свързват с

определени жертви, позволява да се характеризира „собствената идентичност“ на дадена социална група. Посочените в съображение 30 действия не са само действия на преследване, които като такива допълват неизчерпателния списък в член 9, параграф 2 от Директива 2011/95, а позволяват и идентифицирането на „определена социална група“. От съображение 30 от тази директива съответно ясно личи, че естеството на действията, на които дадена жена се опасява, че ще бъде изложена в държавата си на произход поради своя пол, може да е релевантен фактор за определяне на нейната принадлежност към определена социална група, и по-конкретно на „собствената идентичност“ на тази група в държавата на произход. Макар, както вече посочих(45), да е възможно действие на преследване срещу дадена група да е релевантен фактор за определянето на видимостта на тази група в дадено общество(46), това все пак не означава, че всички лица, които се опасяват, че ще бъдат изложени на действия на преследване в държавата им на произход, могат да се считат за принадлежащи към определена социална група. Именно поради тази причина според мен законодателят на Съюза е въвел редица ограничения в това съображение. Най-напред, той посочва действия, които са ярки примери за насилие, основано на пола, тъй като са насочени срещу дадено лице поради неговия пол или идентичност или засягат непропорционално лицата от определен пол. По-нататък посочва действия, които представляват тежко нарушение на основните права на това лице. Накрая, той изброява действия, които се практикуват обичайно и често и които са наложени от закона или традициите. От това следва, че съгласно посоченото съображение може да се приеме, че момиче или девойка принадлежи към видима или разпознаваема група в обществото, ако при завръщане в държавата на произход, ще се изложи на опасност от прилагане на традиция или обичай като женското обрязване(47).

77. Освен това, като използва думата „например“, законодателят на Съюза засвидетелства волята си да не ограничава вземаните предвид актове на насилие, основано на пола, само до гениталното осакатяване, насилствената стерилизация или принудителните аборти. Следователно според мен нищо не възпрепятства компетентния национален орган да приеме, че момиче, девойка или жена принадлежи към определена социална група, тъй като при завръщане в държавата на произход ще се изложи на риск от принудителен брак, а това е акт, който се съпътства от емоционално и физическо насилие, което по думите на генералния адвокат Mengozzi води „до ужасяващи нарушения на основните права на личността, най-вече на жените“(48). Това важи в още по-голяма степен, тъй като принудителните бракове водят по-специално до изнасилвания и други форми на сексуално насилие.

78. Колкото до домашното насилие, бих направил същия извод, доколкото то може да е под формата на действия с изключително тежки последици и на повтарящи се актове на насилие, които могат да доведат до тежко нарушение на основните човешки права(49). Поради това не виждам никаква пречка след преценка на фактите и обстоятелствата във всеки отделен случай компетентният национален орган да приеме, че принуждаваната да се върне в държавата си на произход жена принадлежи към група със собствена идентичност в тази държава, тъй като в нея тя би била изложена поради завръщането си на актове на тежко съпружеско насилие (побой, изнасилване, друга сексуална злоупотреба и т.н.), които са обичайни в някои общности. Разбира се, при тази индивидуална преценка молителката трябва да представи всички обстоятелствени данни, по-специално семейни, географски и социални, относно рисковете, на които се излага в личен план. Компетентният национален орган трябва да вземе предвид не само нейната личност, възраст, образование, произход, история и социален статус, но и общата информация за държавата на произход, по-конкретно действащите социални норми и обичаи в тази държава, район, група или етнос, както и състоянието на действащото законодателство и неговото прилагане.

79. Накрая, считам, че текстът на съображение 30 от Директива 2011/95 позволява да се вземат предвид конкретните рискове, на които са изложени жените, които не се съобразяват със социалните норми на държавата си на произход или се опитват да им се противопоставят. Въпреки че няма изчерпателен списък на различните социални групи, които компетентните национални органи са могли да идентифицират в тази връзка, проучването на националната съдебна практика и на информационните доклади за държавите на произход, публикувани от Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAА)(50), позволяват да се идентифицират някои от тях. Така например в държавите и обществата, в които женското обрязване е социална норма, момичетата и девойките, които отказват да се подложат на тази

практика, се считат за разпознаваеми и за част от група със собствена идентичност(51), тъй като се излагат на унижения, изключване и репресии в случай на завръщане в държавата на произход(52). По същия начин жените, които отказват да сключат принудителен брак в общество, в което тази практика е разпространена до такава степен, че представлява социална норма(53), са сметени за принадлежащи към група със собствена идентичност по смисъла на Директива 2011/95(54), тъй като се излагат на неодобрението от тяхната общност и на актове на насилие, които могат да застрашат физическото им здраве(55).

80. По подобен начин ВКБООН счита, че афганистанските жени, които се връщат от изгнание в Европа, или тези, които са могли да възприемат западни норми и ценности, противоречащи на ролите, наложени им от обществото, традицията, дори правната система на тяхната държава на произход, могат да се считат за принадлежащи към определена социална група(56). В този смисъл в информационния доклад на ЕУАА за Афганистан (2023) ясно се посочва, че афганистанските жени или девойки, които са водили западен начин на живот, поради своето поведение, емоционални връзки, външен вид, дейности, мнения, професия и/или престой в чужбина е вероятно да бъдат възприети като нарушаващи установените социални и религиозни норми и да бъдат изложени на домашно насилие, телесни наказания и други форми на наказание — от изолация или стигматизация до престъпления на честта за тези, които са обвинени, че позорят своето семейство, общност или племе(57).

81. Понастоящем Съдът е сезиран с този много конкретен въпрос в рамките на преюдициално запитване, отправено по дело *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Лица, отъждествяващи се с ценностите на Съюза) (С-646/21) относно положението на млади иракчанки, след като по същество идентично запитване по дело *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (С-456/21) относно млади афганистанки беше оттеглено(58).

82. С оглед на тези съображения считам, че член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че гражданка на трета държава може да се счита за принадлежаща към „определена социална група“ поради своя пол, при условие че въз основа на преценката на фактите и обстоятелствата се установи, че освен половата си принадлежност, т.е. идентичността и статута си на жена, тя има собствена идентичност в държавата си на произход, тъй като е възприемана различно от заобикалящото я общество поради социалните, правните или религиозните норми или поради обредите или обичаите на държавата или на общността, към която принадлежи. В рамките на тази преценка естеството на действията, на които тази гражданка се опасява, че може да бъде изложена, ако бъде върната в държавата си на произход, е релевантен фактор, който компетентният национален орган трябва да вземе предвид.

3. По четвъртия преюдициален въпрос, отнасящ се до установяването на причинно-следствена връзка между мотива за преследване и липсата на закрила срещу действието на преследване (член 9, параграф 3 от Директива 2011/95)

83. С четвъртия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска по същество от Съда да установи дали член 9, параграф 3 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че при действия на домашно насилие, извършвани от недържавен субект, компетентният национален орган е длъжен да установи причинно-следствена връзка между мотива за преследване и липсата на закрила от страна на държавата или партиите или организациите, които я контролират.

84. Като начало следва да се отбележи, че за да се приеме, че действията на домашно насилие, извършвани по правило от недържавни субекти, представляват действия на преследване по смисъла на член 9, параграф 1 от Директива 2011/95, компетентният национален орган трябва да вземе под внимание, съгласно член 6, буква в) от тази директива, факта, че държавата или партията или организацията, която я контролира, не може или не иска да предостави закрила на жертвата.

85. Доказването на това обстоятелство е от особено значение, тъй като неспособността, или обратно, възможността държавата на произход да осигури закрила срещу актовете на преследване, се оказват решаващ елемент в преценката на фактите, водеща до предоставянето

или до евентуалното прекратяване на статута на бежанец(59). Всъщност, както отбелязах в заключението си по дело Bundesrepublik Deutschland (Запазване на целостта на семейството) (60), международната закрила е заместваща закрила и се предоставя на молител, когато и докато държавата му на произход не е в състояние или не иска да го защити от опасностите от преследване или от тежките посегателства, на които е жертва(61), в който случай опасението му се счита за основателно.

86. Тази преценка на наличието или липсата на закрила срещу преследване или тежки посегателства трябва да се извършва в съответствие с изискванията по член 7 от Директива 2011/95(62).

87. Първо, член 7, параграф 1 от тази директива определя субектите, които предоставят закрилата. Тя трябва да бъде предоставена или от държавата, или от партиите или организациите, които контролират последната или значителна част от нейната територия. За да прецени наличието на посочената закрила, компетентният национален орган трябва да се увери, че последните не само са способни, но имат и волята да защитят кандидата от преследването или тежките посегателства, на които е изложен. Този аспект е особено важен, когато кандидатът за международна закрила е жена, която се опасява, че ще стане жертва на домашно насилие от страна на членове на семейството си, ако се върне в държавата си на произход.

88. Второ, съгласно член 7, параграф 2 от Директива 2011/95 закрилата срещу преследване или тежки посегателства трябва да е ефективна и да няма временен характер. Това предполага субектите, които предоставят закрилата, да вземат разумни мерки, за да попречат на преследването или на тежките посегателства(63), а кандидатът да има достъп до въпросната закрила. В посочената разпоредба се има предвид способността на държавата, чийто гражданин е кандидатът, да предотвратява или наказва действията на преследване по смисъла на тази директива.

89. Освен това съгласно член 9, параграф 3 от Директива 2011/95 компетентният национален орган трябва да установи връзка между мотивите за преследване, посочени в член 10 от тази директива, и действията на преследване по смисъла на член 9, параграф 1 от нея или липсата на закрила срещу такива действия.

90. При това положение в случай като разглеждания в главното производство компетентният национален орган е длъжен да прецени дали може да бъде установена причинно-следствена връзка между, от една страна, мотивите за действията на домашното насилие, извършени в рамките на домакинството или семейството, и от друга страна, липсата на закрила, срещу тези действия, от страна на органите на държавата на произход по смисъла на член 7 от Директива 2011/95.

91. Тази преценка е от основно значение, за да се установят невъзможността за гражданката на трета държава да се обърне за закрила към тази държава и обосноваването на отказа ѝ да направи това по смисъла на член 2, буква г) от Директива 2011/95 поради неспособността или липсата на воля на посочената държава да предотврати въпросните действия, да ги преследва и да ги наказва.

92. Извършването на посочената преценка може да се окаже особено трудно.

93. Що се отнася до мотивите на недържавните субекти да извършат насилие, изявленията на молителя съдържат елементи, които неизбежно са субективни и невинаги са подкрепени с преки или писмени доказателства. В това отношение, видно от акта за преюдициално запитване, ДАБ е приела, че „молителката е пълнолетна и не е съобщила да е преследвана заради своя пол“ при излагането на фактите в подкрепа на молбата си за международна закрила. Такава молба обаче не може да бъде отхвърлена със съображението, че съответният гражданин на трета държава не е посочил, че актовете на насилие, на които е изложен в държавата си на произход, имат връзка с някой от мотивите по член 2, буква г) от Директива 2011/95. Всъщност от постоянната съдебна практика е видно, че декларациите на кандидата за международна закрила са само отправна точка в извършвания от компетентните органи процес на оценяване на фактите и обстоятелствата. Член 4, параграф 1 от тази директива действително гласи, че държавите членки

могат да преценят, че е задължение на молителя да представи във възможно най-кратък срок всички необходими елементи в подкрепа на своята молба за международна закрила, но същевременно същата разпоредба предвижда, че държавата членка следва да оцени, в сътрудничество с молителя, елементите, свързани с молбата му(64). Сред релевантните елементи, оценявани от компетентните национални органи, член 4, параграф 2 от посочената директива споменава „причините за подаване на молба за международна закрила“, които задължително включват мотива на действията на преследване, на които молителят твърди, че е изложен(65).

94. Що се отнася до закрилата срещу преследване или тежки посегателства, предоставяна от държавата на произход, компетентният национален орган трябва да определи в каква степен тази закрила отговаря на изискванията по член 7 от Директива 2011/95, и по-специално на изискването за ефективност.

95. В този смисъл съгласно член 4, параграф 3, буква а) от Директива 2011/95 този орган трябва да оцени молбата за международна закрила във всеки отделен случай, като вземе под внимание всички относими факти, свързани с държавата на произход, включително законите и подзаконовите актове на тази държава, както и начина на тяхното прилагане. Освен това в приложение на член 4, параграф 5, буква в) от тази директива непротиворечивостта и достоверността на декларациите на молителя трябва да се преценят с оглед на наличната и относима към неговия случай обща и конкретна информация(66).

96. В този контекст в своя информационен доклад от ноември 2016 г. за положението в Турция(67) EUAA посочва, че въпреки законодателните реформи в тази страна с цел гарантиране на равенството между мъжете и жените и предотвратяване на различните форми на насилие над жените, включително домашното насилие(68), усилията на държавните органи за справяне с тези форми на насилие остават неадекватни и неефективни по отношение на достъпа на жертвите до информация, правна помощ, регистриране на жалбите и правосъдие, тъй като ограничителните заповеди или заповедите за защита рядко се прилагат от полицейските органи. Механизмите за подпомагане, като предназначения за жени приюти или кризисни центрове за настаняване, чийто брой бил недостатъчен, пък били неподходящи. Що се отнася до „престъпленията на честта“ и домашното насилие, в доклада се отбелязва, че процентът на осъдителните присъди е особено нисък, тъй като голямата част от престъпленията се извършват в консервативни семейства от югоизточната част на Турция. Посочвам, че докладът не отчита оттеглянето на Турция от Истанбулската конвенция през 2021 г.(69)

97. По същия начин подчертавам, че в своето решение M.G. с/у Турция(70) Европейският съд по правата на човека прави същата констатация като тази от 2009 г. по дело Оруз с/у Турция(71) и от 2014 г. по дело Durmaz с/у Турция(72), а именно за повсеместната дискриминационна пасивност на съдилищата, която вече е установена в делата срещу Турция в областта на домашното насилие, и за недостъпността на мерките за защита на неомъжените или разведените жени.

98. С оглед на тези съображения считам, че член 9, параграф 3 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на действия на преследване, извършени от недържавен субект, компетентният национален орган е длъжен, след индивидуална оценка на молбата за международна закрила при отчитане на всички относими факти, свързани с държавата на произход, включително законите и подзаконовите актове на тази държава, както и начина на тяхното прилагане, да установи дали е налице причинно-следствена връзка между, от една страна, мотивите, с които се извършват тези действия на насилие, а именно принадлежността на гражданката на трета държава към определена социална група, и от друга страна, липсата на закрила от страна на органите на държавата на произход по смисъла на член 7 от посочената директива.

Б. Условието за предоставяне на субсидиарна закрила по смисъла на член 2, буква е) от Директива 2011/95

99. С петия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска да получи разяснения относно определените в член 2, буква е) от Директива 2011/95 условия за предоставяне на субсидиарна закрила на гражданка на трета държава, на която не може да бъде признат статут на бежанец, но която рискува да стане жертва на престъпление на честта, както и на домашно насилие, принудителен брак и заклеймяване, ако бъде върната в държавата ѝ на произход.

100. Тази юрисдикция поставя в центъра на въпроса си два аспекта, които ще разгледам последователно.

101. Първият аспект се отнася до това в каква степен актовете на насилие, на които има опасност тази гражданка да бъде изложена, могат да бъдат квалифицирани като „тежки посегателства“ по смисъла на член 15 от Директива 2011/95, доколкото биха застрашили сериозно живота ѝ или биха представлявали нечовешко или унизително отношение.

102. Вторият аспект се отнася до изискването, съгласно което гражданката на трета страна трябва да е изложена на реална опасност от тежки посегателства по смисъла на член 15 от Директива 2011/95, поради което не може или не желае да получи закрилата на държавата си на произход.

1. По квалифицирането като „тежки посегателства“ на актовете на насилие, на които гражданката на трета държава има опасност да бъде изложена по смисъла на член 15 от Директива 2011/95

103. Запитващата юрисдикция иска по същество от Съда да установи дали член 2, буква е) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че когато гражданка на трета държава твърди, че рискува да стане жертва на престъпление на честта и на актове на насилие, основано на пола, ако бъде върната в държавата си на произход, е достатъчно да се установи наличието на реална опасност от „смъртно наказание или екзекуция“ по смисъла на член 15, буква а) от тази директива, или е необходимо при съвкупна преценка да се установи наличието на опасност от „нечовешко или унизително отношение или наказание“ по смисъла на член 15, буква б) от тази директива.

104. Член 15 от Директива 2011/95 определя три вида „тежки посегателства“, чието установяване може да доведе до предоставяне на субсидиарна закрила на лицето, което ги понася. Посочени са по-специално тежкото посегателство, определено в член 15, буква а) от тази директива (който по същество съответства на член 2 от ЕКПЧ, както и на член 1 от Протокол № 6 към нея⁽⁷³⁾) като „смъртно наказание или екзекуция“, и тежкото посегателство, определено в член 15, буква б) от посочената директива (който по същество съответства на член 3 от ЕКПЧ⁽⁷⁴⁾) като „изтезание или нечовешко или унизително отношение, или наказание“. Както приема Съдът, тези „тежки посегателства“ обхващат ситуации, при които търсеният международна закрила „е специфично изложен на опасността от определен вид посегателство“ или на „определени насилия“⁽⁷⁵⁾.

105. Отбелязвам, че „тежките посегателства“, на които има опасност да бъде изложен кандидатът за международна закрила, са изброени алтернативно в член 15, букви а) и б) от Директива 2011/95: „а) смъртно наказание *или* екзекуция; *или* б) изтезание *или* нечовешко *или* унизително отношение, *или* наказание“⁽⁷⁶⁾. Това изброяване свидетелства за волята на законодателя на Съюза да обхване възможно най-много хипотези, при които гражданинът на трета държава трябва да получи международна закрила, макар че му е отказан статут на бежанец.

106. Що се отнася до понятието „престъпление на честта“, от работата на Съвета на Европа е видно, че то се отнася до всяко действие, с което член от семейството или общността убие, осакати, изгори или рани жена с цел да се възстанови честта на семейството, тъй като с избрания начин на живот, волята за еманципация, отказа от брак или сексуалната ориентация тази жена е нарушила културни, религиозни или традиционни норми⁽⁷⁷⁾. Когато това действие на член от семейството или общността се изразява в убийство, то може да се разглежда в светлината на член 15, буква а) от Директива 2011/95, тъй като би представлявало „екзекуция“.

107. Струва ми се важно понятието „екзекуция“ да не се ограничава само до актовете на държавните органи. Всъщност, ако се състои в умъртвяването на дадено лице, това „престъпление на честта“ не може да се квалифицира просто като „изтезание или нечовешко или унизително отношение, или наказание“ по смисъла на член 15, буква б) от Директива 2011/95 само защото е извършено от недържавен субект. Освен това съгласно член 6 от тази директива извършителите на тежки посегателства могат да са недържавни субекти, ако може да бъде доказано, че държавата или партиите или организациите, които я контролират, не могат или не искат да предоставят закрила срещу тежките посегателства. Също така съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека член 2 от ЕКПЧ обхваща случаите, в които държавата не е изпълнила задължението си да защити живота на дадено лице, при положение че е била информирана за наличието на реална и непосредствена заплаха за неговия живот поради престъпно поведение на трето лице. В решение *Opuz c/y Турция*(78) ЕСПЧ съответно постановява, че държавата е била длъжна да предприеме превантивно практически мерки, за да предпази лице, жертва на домашно насилие, за което предварително е можело да се установи, че е потенциална цел на намерение за убийство за защита на честта. Според посочения съд член 2 от ЕКПЧ налага поради това на държавата да гарантира правото на живот, като въведе конкретно наказателно законодателство, възпиращо посегателствата срещу човека и основаващо се на механизъм за правоприлагане, предназначен да предотвратява, преследва и наказва нарушенията(79).

108. При това положение от момента, в който компетентният национален орган установи, след цялостна преценка на конкретните обстоятелства в дадения случай, че заинтересованото лице е изправено пред опасност да бъде екзекутирано в името на честта на неговото семейство или общност и че тази опасност е реална и *основателна* поради липсата на закрила от страна на органите на държавата му на произход, такъв акт трябва да се квалифицира като „екзекуция“ по смисъла на член 15, буква а) от Директива 2011/95 и може сам по себе си да е основание за предоставяне на субсидиарна закрила, ако са изпълнени другите посочени за тази цел условия.

109. Предоставянето на субсидиарна закрила не изисква да се установи, че заинтересованото лице би било изложено освен това на опасност от изтезание или нечовешко или унизително отношение, или наказание по смисъла на член 15, буква б) от посочената директива.

110. Отбелязвам обаче, че компетентният национален орган трябва да установи всички тежки посегателства, на които заинтересованото лице може да бъде изложено, ако бъде върнато в държавата си на произход(80). От една страна, това произтича от изискванията по член 4 от Директива 2011/95, съгласно който компетентният национален орган е длъжен да извърши подходяща и ефективна проверка по молбата за международна закрила, за да гарантира изчерпателна оценка на нуждата от закрила на заинтересованото лице. В това отношение припомням, че при разглеждането на условията, предвидени за целите на предоставянето на статут на бежанец, този орган вече е оценил естеството и обхвата на действията, на които би било изложено заинтересованото лице в държавата си на произход. От друга страна, това трябва позволи да се избегнат деликатните положения, при които на основание член 16, параграф 1 от Директива 2011/95 се приема, че поради промяна в обстоятелствата в държавата на произход заинтересованото лице вече не отговаря на условията за субсидиарна закрила и съответно статутът му преждевременно се отнема поради липсата на достатъчно сериозна опасност(81).

111. От тези съображения следва, че член 2, буква е) и член 15 от Директива 2011/95 трябва да се тълкуват в смисъл, че ако след цялостна преценка на конкретните обстоятелства в дадения случай компетентният национален орган установи, че при завръщане в държавата на произход тази гражданка е изправена пред опасност не само да бъде екзекутирана в името на честта на своето семейство или общност, но и да стане жертва на изтезание или на нечовешко или унизително отнасяне, или наказание вследствие на домашно или всякакво друго насилие, основано на пола, този орган е длъжен да квалифицира тези актове като представляващи „тежки посегателства“.

2. По установяването на реална опасност от тежки посегателства по смисъла на член 2, буква е) от Директива 2011/95

112. Запитващата юрисдикция иска по същество от Съда да установи дали член 2, буква е) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че когато гражданка на трета държава твърди, че рискува да стане жертва на престъпление на честта и на насилие, основано на пола, ако бъде върната в държавата си на произход, е достатъчно да се установи, че това лице не желае да получи закрилата на тази държава, или е необходимо да се установят и причините, поради които то не желае да получи тази закрила.

113. В това отношение запитващата юрисдикция се позовава на констатациите на Европейският съд по правата на човека в решение N. с/у Швеция(82) относно нарушение на член 3 от ЕКПЧ в хипотеза, при която афганистанска гражданка, която е разделена със съпруга си и не желае да се съобрази с ролята, отредена ѝ от обществото, традицията и дори правната система, е изложена на опасност от малтретиране в случай на връщането ѝ в държавата на произход, тъй като условията на настаняване и живот в приютите за жени ги принуждават да се върнат в домакинството си, където стават жертви на злоупотреба и престъпления на честта.

114. В рамките на общата европейска система за убежище субсидиарната закрила допълва правилата относно бежанския статут, установени в Женевската конвенция.

115. Съгласно член 2, буква е) от Директива 2011/95 „лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила“, е лице, което не отговаря на условията за бежанец, но за което има сериозни и потвърдени основания да се смята, че ако бъде изпратено обратно в държавата си на произход, би било изложено на реална опасност от тежки посегателства по смисъла на член 15 от тази директива, и което не може или поради тази опасност не желае да получи закрилата на тази държава.

116. Следователно, както определението на понятието „бежанец“, съдържащо се в член 2, буква г) от Директива 2011/95, изисква да се установи, че опасенията на кандидата за международна закрила от преследване при завръщане в държавата на произход са основателни, така определението на понятието „лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила“, съдържащо се в член 2, буква е) от същата директива, налага да се установи, че опасността от тежки посегателства, на която се излага кандидатът след завръщане в тази държава, е основателна. Припомням, че доказването на това обстоятелство е необходимо, за да се установи невъзможността или основателният отказ на въпросното лице да се обърне за закрила към държавата на произход, и изисква от компетентния национален орган да прецени на основание член 7 от посочената директива способността и волята на тази държава да предотврати тези актове, да ги преследва и да ги накаже.

117. Уточнявам в това отношение, че посочените в този член изисквания за естеството и обхвата на необходимата закрила се отнасят както до действията на преследване, така и до тежките посегателства, на които има опасност молителят да бъде изложен, ако бъде върнат в държавата си на произход. В момента обаче, в който преценява дали молителят отговаря на условията за субсидиарна закрила, компетентният национален орган вече е установил, в рамките на проверката дали са условията за предоставяне на статут на бежанец, способността или неспособността на държавата на произход да осигури изискваната по член 7 от Директива 2011/95 закрила, както и наличието или липсата на воля у нея за това.

118. От тези съображения следва, че член 2, буква е) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че когато гражданка на трета държава твърди, че е изправена пред опасност да стане жертва на престъпление на честта и на насилие, основано на пола, ако бъде върната в държавата си на произход, компетентният национален орган е длъжен, за да определи дали тази опасност е основателна, да установи дали държавата или партиите или организациите, които я контролират, предоставят закрила срещу това тежко посегателство, отговаряща на изискванията по член 7 от тази директива.

V. Заключение

119. С оглед на всички изложени по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Административен съд София-град (България) преюдициални въпроси по следния начин:

„Когато гражданка на трета държава подаде молба за международна закрила, тъй като се опасява, че ако бъде върната в държавата си на произход, ще стане жертва на престъпление на честта или принудителен брак, както и че ще бъде изложена на домашно насилие в своето домакинство:

1) Член 2, буква г) от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила,

трябва да се тълкува в смисъл, че:

условията за предоставяне на статут на бежанец на лице, което се опасява, че при завръщане в държавата на произход ще стане жертва на актове на насилие, основано на пола, трябва да се разглеждат с оглед на предвидените за тази цел в тази директива разпоредби, които трябва да се тълкуват в светлината на нейния общ разум и предназначение, при зачитане на Конвенцията на Организацията на обединените нации за статута на бежанците в съответствие с член 78, параграф 1 ДФЕС, а не въз основа на определенията, съдържащи се в Конвенцията на Организацията на обединените нации за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените и Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция), които не са „съответни договори“ по смисъла на този член.

При това тълкуване трябва да се зачитат и правата, признати в Хартата на основните права на Европейския съюз.

2) Член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95

трябва да се тълкува в смисъл, че:

гражданка на трета държава може да се счита за принадлежаща към „определена социална група“ поради своя пол, при условие че въз основа на преценката на фактите и обстоятелствата се установи, че освен половата си принадлежност, т.е. идентичността и статута си на жена, тя има собствена идентичност в държавата си на произход, тъй като е възприемана различно от заобикалящото я общество поради социалните, правните или религиозните норми или поради обредите или обичаите на държавата или на общността, към която принадлежи. В рамките на тази преценка естеството на действията, на които тази гражданка се опасява, че може да бъде изложена, ако бъде върната в държавата си на произход, е релевантен фактор, който компетентният национален орган трябва да вземе предвид.

3) Член 9, параграф 3 от Директива 2011/95

трябва да се тълкува в смисъл, че:

в случай на действия на преследване, извършени от недържавен субект, компетентният национален орган е длъжен, след индивидуална оценка на молбата за международна закрила при отчитане на всички относими факти, свързани с държавата на произход, включително законите и подзаконовите актове на тази държава, както и начина на тяхното прилагане, да установи дали е налице причинно-следствена връзка между, от една страна, мотивите, с които се извършват тези действия на насилие, а именно принадлежността на гражданката на трета държава към определена социална група, и от друга страна, липсата на закрила от страна на органите на държавата на произход по смисъла на член 7 от посочената директива.

4) При преценката на условията за предоставяне на субсидиарна закрила член 2, буква е) и член 15 от Директива 2011/95

трябва да се тълкуват в смисъл, че:

ако след цялостна преценка на конкретните обстоятелства в дадения случай компетентният национален орган установи, че при завръщане в държавата на произход тази гражданка е изправена пред опасност не само да бъде екзекутирана в името на честта на своето семейство или общност, но и да стане жертва на изтезание или на нечовешко или унизително отнасяне, или наказание вследствие на домашно или всякакво друго насилие, основано на пола, този орган е длъжен да квалифицира тези актове като представляващи „тежки посегателства“.

За да определи дали тази опасност е основателна, компетентният национален орган е длъжен да установи дали органите на държавата или партиите или организациите, които контролират тази държава, предоставят закрила срещу това тежко посегателство, отговаряща на изискванията по член 7 от тази директива“.

1 Език на оригиналния текст: френски.

2 Директива на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, 2011 г., стр. 9).

3 С оглед на фактите по делото в главното производство, в настоящото заключение се разглежда въпросът за актове на домашно насилие над жени. Следва обаче да се припомни, че както постановява Европейският съд по правата на човека в своето основополагащо решение от 9 юни 2009 г., *Opuz c/y Турция* (СЕ:ЕCHR:2009:0609JUD003340102, § 132), домашното насилие „не засяга единствено жените. Мъжете също могат да са обект на домашно насилие, както и децата, които често пряко или непряко са жертви на това насилие“.

4 C-930/19, EU:C:2021:225.

5 Точка 94 и сл. от това заключение.

6 EU:C:2021:198. Конвенцията за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (наричана по-нататък „Истанбулската конвенция“), приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 7 април 2011 г., влиза в сила на 1 август 2014 г. (*Série des traités du Conseil de l'Europe*, № 210). Всички държави — членки на Европейския съюз, са я подписали и всички са я ратифицирали, с изключение на Република България, Чешката република, Република Латвия, Република Литва, Унгария и Словашката република. Република Турция ратифицира тази конвенция на 14 март 2012 г. и обявява оттеглянето си от нея с акт от 22 март 2021 г., като оттеглянето влиза в сила на 1 юли 2021 г.

7 Точка 161 от това заключение.

8 Конвенция, влязла в сила на 22 април 1954 г. (*Recueil des traités des Nations unies*, том 189, стр. 150, № 2545 (1954) (наричана по-нататък „Женевската конвенция“), допълнена с Протокола за статута на бежанците, сключен в Ню Йорк на 31 януари 1967 г. и влязъл в сила на 4 октомври 1967 г.

9 Конвенция, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 18 декември 1979 г. и влязла в сила на 3 септември 1981 г. (*Recueil des traités des Nations unies*, том 1249, стр. 13, № 20378 (1981).

10 Препоръка, приета на единадесетата сесия (1992).

11 Препоръка, приета на 26 юли 2017 г.

12 Декларация, приета на 20 декември 1993 г. с Резолюция 48/104 на Общото събрание на Организацията на обединените нации.

13 Подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., наричана по-нататък „ЕКПЧ“.

14 ДВ, бр. 54 от 31 май 2002 г.

-
- 15 Директива на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (ОВ L 180, 2013 г., стр. 60).
-
- 16 Съгласно член 10, параграф 2 от Директива 2013/32 компетентният национален орган трябва определи дали кандидатът отговаря на условията за предоставяне на статут на бежанец и след това на условията за предоставяне на субсидиарна закрила. Вж. в това отношение решение от 25 юли 2018 г., *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, т. 89).
-
- 17 В зависимост от конкретните обстоятелства във всеки отделен случай считам, че по своето естество или повторемост тези актове на насилие могат да представляват „тежко нарушение на основните права на човека“ по смисъла на член 9, параграф 1, буква а) от Директива 2011/95 или да достигнат до „определена степен на тежест“ по смисъла на решение от 19 ноември 2020 г., *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Военна служба и убежище) (C-238/19, EU:C:2020:945, т. 22 и цитираната съдебна практика). В това отношение в своите Насоки за международна закрила № 1: Преследване, свързано с пола, в контекста на член 1А, параграф 2 от Конвенцията от 1951 г. и нейния протокол от 1967 г. относно статута на бежанците (наричани по-нататък „Насоки относно преследването, свързано с пола“) от 8 юли 2008 г., ВКБООН отбелязва, че „изнасилването и останалите форми на насилие, свързано с пола, като насилието, свързано със зестрата, гениталното осакатяване на жени, домашното насилие и трафика на хора [...], са действия, които причиняват тежки психически и физически страдания и които се използват като форми на преследване, независимо дали са извършвани от държавата или от частни лица“ (т. 9). Вж. също в този смисъл точка 310 от обяснителния доклад към Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (*Série des traités du Conseil de l'Europe*, № 210, наричан по-нататък „обяснителният доклад към Истанбулската конвенция“).
-
- 18 В точка 44 от обяснителния доклад към Истанбулската конвенция се уточнява, че понятието „насилие над жените, основано на пола“ се различава от другите видове насилие по това, че „полът на жертвата е основният мотив за действията на насилие, описани в буква „а“ [насилие над жени]. С други думи основаното на пола насилие се отнася до всяка нанесена на жена вреда, която едновременно е причина и резултат от неравнопоставените властови отношения, основани на възприеманите разлики между мъжете и жените, които водят до подчиненост на жените както в частната, така и в обществената сфера“.
-
- 19 Точка 300 от обяснителния доклад.
-
- 20 Вж. също член 18 от Хартата, както и съображения 3, 4, 12, 23 и 24 от Директива 2011/95 (решения от 14 май 2019 г. М и др. (Отнемане на статута на бежанец) (C-391/16, C-77/17 и C-78/17, EU:C:2019:403, т. 80 и цитираната съдебна практика) и от 19 ноември 2020 г., *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Военна служба и убежище) (C-238/19, EU:C:2020:945, т. 20)].
-
- 21 Вж. съображения 23 и 24 от Директива 2011/95. Вж. също решения от 14 май 2019 г., М и др. (Отнемане на статута на бежанец), (C-391/16, C-77/17 и C-78/17, EU:C:2019:403, т. 81 и 83 и цитираната съдебна практика) и от 19 ноември 2020 г., *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Военна служба и убежище) (C-238/19, EU:C:2020:945, т. 19).
-
- 22 C-238/19, EU:C:2020:945.
-
- 23 Точка 49 от това решение. Вж. също решение от 24 април 2018 г., МР (Субсидиарна закрила на лице, което в миналото е било жертва на изтезания) (C-353/16, EU:C:2018:276, т. 54—56), в което Съдът е разграничил режима, въведен с Директива 2004/83/ЕО на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 304, 2004 г., стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 52), от този, установен с Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, приета в Ню Йорк от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1984 г. (*Recueil des traités des Nations unies*, том 1465 стр. 85, № 24841 (1987)).
-
- 24 Точка 6 от тези насоки. В точка 5 от посочените насоки ВКБООН отбелязва, че „[в] исторически план понятието „бежанец“ се тълкува от гледна точка на опита на мъжете, което означава, че много молби на жени или хомосексуалисти са били отхвърлени. През последното десетилетие обаче анализът и разбирането на свързаните със социалния и биологичния пол съображения в контекста на бежанците отбелязват значителен

напредък в съдебната практика, в практиката на държавите като цяло и в академичните текстове. Този напредък се основава на развитието на правото и международните стандарти в областта на правата на човека [...] и се съпътства от него, както и на развитието на свързаните с него области на международното право, по-специално практиката на Международните наказателни трибунали за бивша Югославия и Руанда и Статутът на Международния наказателен съд (Римски статут)“.

-
- 25 Както личи от текста на съображение 30 от Директива 2011/95 на френски език, аспектите, свързани с понятието „genre“, са въведени във връзка с преработването на Директива 2004/83, което понятие замества понятието „sexe“, използвано преди това.
-
- 26 Вж. в това отношение решение от 23 май 2019 г., Bilali (C-720/17, EU:C:2019:448, т. 57 и цитираната съдебна практика), както и съображение 22 от Директива 2011/95.
-
- 27 Точка 3 от тези насоки.
-
- 28 Директива на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета (ОВ L 315, 2012 г., стр. 57).
-
- 29 Вж. в това отношение становище 1/19 (Истанбулска конвенция) от 6 октомври 2021 г. (ECLI:EU:C:2021:832). Следващият етап, т.е. официалното присъединяване на Съюза към Истанбулската конвенция, изисква приемане на решение от Съвета на Европейския съюз след одобрение от Европейския парламент. Финализирането на присъединяването на Съюза към тази конвенция е приоритет на стратегията на Съюза за равенство между половете за периода 2020—2025 г.: вж. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, озаглавена „Съюз на равенство: Стратегия за равенство между половете (2020—2025 г.) (COM(2020) 152 final) (стр. 4).
-
- 30 Към днешна дата всички държави членки са подписали Истанбулската конвенция, като 21 от тях са я ратифицирали (вж. бележка под линия 6 от настоящото заключение), въпреки че на 25 юли 2020 г. Полша съобщи за намерението си да се оттегли от нея, което беше осъдено от Съюза и Съвета на Европа (вж. Bulletin Quotidien Europe No 12536, Agence Europe, 28.7.2020, р. 7 et 8).
-
- 31 Например член 12, параграф 1 от Истанбулската конвенция изисква от държавите — страни по нея, да „предприемат необходимите мерки за насърчаване на промени в социалните и културни модели на поведение на жените и мъжете с цел изкореняване на предразсъдъци, обичаи, традиции и всякакви други практики, основани на идеята за малоценност на жените или на стереотипни роли за жените и мъжете“.
-
- 32 Вж. решение от 19 ноември 2020 г., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Военна служба и убежище) (C-238/19, EU:C:2020:945, т. 20 и цитираната съдебна практика).
-
- 33 Вж. в това отношение решение от 4 октомври 2018 г., Ахмедбекова (C-652/16, EU:C:2018:801, т. 89 и цитираната съдебна практика).
-
- 34 Вж. също така съображение 30 от Директива 2011/95.
-
- 35 От практиката на Съда е видно, че член 10, параграф 1 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува във връзка с параграф 2 от същия член. В решение от 4 октомври 2018 г., Ахмедбекова (C-652/16, EU:C:2018:801, т. 86) Съдът постановява, че „независимо дали участието на гражданин на Азербайджан в подаването на жалба срещу тази държава до Европейския съд по правата на човека с цел да се установи, че управляващият там режим е извършил нарушение на основните свободи, отразява „политическо мнение“ на този гражданин, важното е при оценяването на мотивите за преследване, изтъкнати в подадената от този гражданин молба за международна закрила, да се прецени дали са налице основателни опасения, че режимът възприема това негово участие като акт на политическо дисидентство, срещу който би могъл да реши да упражни репресивни мерки“.
-
- 36 Вж. член 12, буква г) от предложението за Директива на Съвета относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (COM(2001) 510 окончателен).

- 38 Точка 46 от това решение. В същата точка Съдът добавя, че „[т]ова тълкуване се потвърждава от член 10, параграф 1, буква г), втора алинея от [Директива 2004/83], от ко[й]то следва, че в зависимост от условията, преобладаващи в страната на произход, специфична социална група може да бъде и група, чиито членове имат като обща характеристика определена сексуална ориентация“.
- 39 Вж. Насоки за международна закрила № 2: „Принадлежност към определена социална група“ в контекста на член 1А, параграф 2 от Конвенцията от 1951 г. и нейния протокол от 1967 г. за статута на бежанците (наричани по-нататък „Насоките за принадлежност към определена социална група“) от 8 юли 2008 г. (т. 2 и 14). Това обаче не означава, както подчертава Комисията в своето становище, че за всички лица, които се опасяват, че ще бъдат изложени на действия на преследване в държавата си на произход, може да се счита, че принадлежат към определена социална група по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95, тъй като такова тълкуване би лишило от полезно действие останалите мотиви, посочени в член 10, параграф 1 от тази директива. Такова е мнението и на ВКБООН, който в своите насоки за принадлежност към определена социална група приема, че трябва да е възможно социалната група да бъде идентифицирана независимо от преследването, но че действие на преследване срещу дадена група може все пак да е релевантен фактор за определяне на видимостта на тази група в дадено общество (т. 2 и 14).
- 40 В тези насоки за принадлежност към определена социална група ВКБООН подчертава, че смисълът на принадлежността към определена социална група трябва да се тълкува като търпящ развитие, отворен за разнообразието и променящия се характер на групите, както и за развитието на международните норми относно правата на човека (т. 3).
- 41 В обяснителния доклад към Истанбулската конвенция се пояснява, че „понятието „пол“, основано на двата биологични пола, мъжки и женски, означава, че съществуват и социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество счита за подходящи за жените и за мъжете (т. 43).
- 42 Интересно е да се отбележи, че в член 12, буква г) от предложението на Комисията, цитирано в бележка под линия 36 от настоящото заключение, е било посочено изрично, че понятието „социална група“ обхваща „и групите лица, които се считат за „по-ниска категория“ от гледна точка на закона“. Вж. също Насоки относно преследването, свързано с пола (т. 30).
- 43 Вж. Насоки относно преследването, свързано с пола (т. 31).
- 44 Както отбелязва ВКБООН в своите Насоки относно преследването, свързано с пола, да се приеме тълкуване на Женевската конвенция, което отчита пола, не означава, че всички жени автоматично имат право на статут на бежанец (т. 4).
- 45 Вж. бележка под линия 39 от настоящото заключение.
- 46 Вж. Насоки за принадлежност към определена социална група (т. 2 и 14).
- 47 Вж. например във френската съдебна практика *Denis-Linton, M., et Malvasio, F. Trente ans de jurisprudence de la Cour nationale du droit d’asile et du Conseil d’État sur l’asile, Principales décisions de 1982 au 31 décembre 2011*, март 2012 г. Вж. също решения на Conseil d’État (Държавен съвет, Франция) от 21 декември 2012 г., Mme A... В... (№ 332491), и на Cour nationale du droit d’asile (Национален съд по дела относно правото на убежище, Франция, наричан по-нататък „CNDA“) от 25 март 2021 г., Mmes S. (№ 20006893 и 20006894 С), в което CNDA признава статут на бежанец на родено във Франция сенегалско момиче от етноса сонинке, тъй като женското обрязване продължава да е широко разпространено сред този етнос.
- 48 Заключение по дело Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, т. 3). В това заключение генерален адвокат Mengozzi добавя, че принудителните бракове се сключват без доброволното и пълно съгласие на единия от съпрузите „поради прилагането на физическа или психическа принуда върху [волята на лицата и най-вече на жените], например заплахи или други вид емоционално, а в по-тежките случаи и физическо насилие“ (т. 2). Вж. също заключението на генерален адвокат Szpunar по дело Belgische Staat (Белгийската държава) (Сключила брак малолетна или непълнолетна бежанка) C-230/21, EU:C:2022:477, т. 2).

- 49 Относно понятието „домашно насилие“ вж. член 3, буква б) от Истанбулската конвенция. Както се уточнява в обяснителния доклад към тази конвенция, домашното насилие е основно два вида: насилието между интимни партньори, независимо дали са настоящи или бивши, и домашното насилие между поколенията, в частност между родители и деца.
-
- 50 По-рано Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO). За да се даде възможност на компетентните национални органи да изпълняват ежедневно изискванията по член 4, параграф 3, буква а) от Директива 2011/95 и за да се постигне хармонизация на процедурите за разглеждане на молбите за международна закрила в държавите членки, на EUAA е възложена задачата да изготвя информационни доклади, съдържащи тематични анализи на положението в държавата или района на произход на кандидата за международна закрила. Тези доклади се изготвят въз основа на „релевантна, надеждна, обективна, точна и актуална информация“ относно държавите на произход, като се използват всички съответни източници на информация, включително международни организации, в частност ВКБООН и други съответни организации, включително институциите, органите, службите и агенциите на Съюза и Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) (вж. член 9, параграф 1 и параграф 2, буква а) от Регламент (ЕС) 2021/2303 на Европейския парламент и на Съвета от 15 декември 2021 година относно Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището и за отмяна на Регламент (ЕС) № 439/2010 (ОВ L 468, 2021 г., стр. 1).
-
- 51 Вж. например във френската съдебна практика решение на Commission des recours des réfugiés (Комисия по жалбите на бежанците, преименувана на CNDA на 1 януари 2009 г., Франция) (наричана по-нататък CRR) от 16 юни 2005 г., Mlle S. (№ 492440) във връзка с малийска гражданка, подложена в детството си на женско обрязване, която отказала да се подложи на ново пълно обрязване по искане на бъдещия ѝ съпруг и вследствие на това била изложена на натиск и заплахи от семейството и местните традиционни власти. CRR приема, че опасенията от преследване поради принадлежността на тази гражданка към социалната група на жените, които отказват да се подложат на генитално осакатяване, са основателни, тъй като тя не може да разчита на никаква защита от властите.
-
- 52 EUAA, Report on Female Genital Mutilation/Cutting in Ethiopia. 12 май 2022 г., по-конкретно точка 4.2: „Consequences for refusing to undergo FGM“, стр. 32. Вж. също, EUAA, информационен документ, озаглавен „Protecting women and girls in the asylum procedure“, декември 2021 г., по-конкретно стр. 2, както и Middelburg, A., et Balta, A. Female Genital Mutilation/Cutting as a Ground for Asylum in Europe. — International Journal of Refugee Law, Vol. 28, No 3, Oxford University Press, Oxford, 2016, 416—452.
-
- 53 Вж. например решение на CNDA от 29 март 2021 г., Mme T. (№ 20024823 C+), в което се предоставя статут на бежанец на гражданка от Кот д’Ивоар поради отказа ѝ да сключи принудителен брак, предполагащ съпровождано генитално осакатяване.
-
- 54 Вж. в това отношение във френската съдебна практика решение на CRR от 15 октомври 2004 г., Mlle NN. (№ 444000).
-
- 55 В този контекст в своите Насоки за международна закрила № 9: Молби за получаване на статут на бежанец, основани на сексуалната ориентация и/или половата идентичност в контекста на член 1А(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или нейния протокол от 1967 г. за статута на бежанците от 23 октомври 2012 г., ВКБООН приема, че „когато неодобрението на семейството или общността се проявява чрез заплахи за тежко физическо насилие, дори за убийство от страна на членовете на семейството или на общността в името на „честта“, то недвусмислено се счита за преследване“ (т. 23).
-
- 56 Вж. документ на ВКБООН, озаглавен „Submission by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in case numbers 201701423/1/V2, 201704575/1/V2 and 201700575/1/V2 before the Council of State“ (т. 16).
-
- 57 Насоки за държава: Афганистан, януари 2023 г. В точка 3.12 от този доклад конкретно се посочва моралното престъпление „зина“, което обхваща всяко поведение, противоречащо на шериата, като забранени сексуални връзки, сексуални връзки преди брака, изневяра, за които може да бъде наложено смъртно наказание или които могат да доведат до насилие за защита на честта, включително престъпление на честта, жертва на които стават в по-голяма степен жените (стр. 74).
-
- 58 Вж. определение на председателя на Съда от 26 октомври 2021 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (C-456/21, непубликувано, EU:C:2021:901). В дело C-646/21 се поставя по-специално въпросът дали ценностите и житейските принципи, които млада жена е възприела по време на дългосрочното си

пребиваване на територията на държава членка и през значителна част от жизнения период, в който се формира идентичността ѝ, както и поведението, което е възприела, могат да се считат за елементи от „обща история, която не подлежи на изменение“ по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95, или по-скоро за „характеристика [...] до такава степен съществена[а] за идентичността или съзнанието, че не би следвало от лицето да се изисква да се откаже от [нея]“ по смисъла на този член.

59 Решение от 20 януари 2021 г., Secretary of State for Home Department (C-255/19, EU:C:2021:36, т. 36 и цитираната съдебна практика). Както признава Съдът, опасението от преследване и закрилата срещу актове на преследване са неразривно свързани условия (т. 56 от това решение).

60 C-91/20, EU:C:2021:384, точка 82.

61 Припомням, че по подобие на член 1 от Женевската конвенция Директива 2011/95 включва принципа на субсидиарност на международната закрила както при предоставянето на статута на бежанец, така и при неговото прекратяване (член 11 от Директива 2011/95) или изключване (член 12, параграф 1 от Директива 2011/95). Вж. в това отношение точка 90 от Наръчник с процедури и критерии за определяне на бежански статут съгласно Конвенцията от 1951 г. и Протокола от 1967 г. за статута на бежанците, ВКБООН, Женева, 1992 г. В доктрината вж. по-специално *Hathaway, J. C. et Foster, M. The law of refugee status*, 2. ed., Cambridge University Press, Cambridge, 2014, р. 55: „Бежанското право се основава на предположението, че когато е налице, националната закрила има превес над заместващата международна закрила“, както и р. 462: „делта на бежанското право е да се предостави заместваща закрила до възобновяването или установяването на ефективна национална закрила“, както и р. 494, 495. Вж. също *Goodwin-Gill, G. S. et McAdam, J. The refugee in international law*, 3. ed., Oxford University Press, Oxford, 2007, р. 421: „Липсата или отказът на закрила е основната характеристика на бежанеца и на свой ред международното право трябва посредством предоставяната от него закрила да замести закрилата, която държавата на произход не може или не иска да предостави“ (свободен превод). Вж. моето заключение по дело Bundesrepublik Deutschland (Запазване на целостта на семейството) (C-91/20, EU:C:2021:384, т. 82 и бележка под линия 52).

62 Вж. също така съображение 26 от Директива 2011/95.

63 Член 7, параграф 2 се отнася до мерките за предотвратяване на действията на преследване и до съществуването на ефективна правораздавателна система, позволяваща разкриването, наказателното преследване и наказването на такива деяния (относно член 7, параграф 2 от Директива 2004/83, който е идентичен с член 7, параграф 2, второ изречение от Директива 2011/95, вж. решение от 20 януари 2021 г., Secretary of State for Home Department (C-255/19, EU:C:2021:36, т. 44).

64 Вж. решение от 19 ноември 2020 г., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Военна служба и убежище) (C-238/19, EU:C:2020:945, т. 52 и цитираната съдебна практика).

65 Вж. решение от 19 ноември 2020 г., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Военна служба и убежище) (C-238/19, EU:C:2020:945, т. 53).

66 Съгласно член 4, параграф 5, буква в) от Директива 2011/95 „[к]огато държавите членки прилагат принципа, съгласно който молителят има задължение да обоснове молба за международна закрила, и когато определени аспекти на неговите декларации не са подкрепени с документи или други доказателства, тези аспекти не изискват потвърждение, когато [...] декларациите на молителя са преценени за непротиворечиви и достоверни и не влизат в разрез с наличната и относима към неговия случай обща и конкретна информация“.

67 Информационен доклад относно държавата на произход: Турция, проучване на положението в държавата, достъпен на следния интернет адрес: https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/EASOCOI_Turkey_Nov2016.pdf (т. 5.4.4).

68 Макар различни законодателни текстове да се отнасят пряко или непряко до насилието над жени, като например Конституцията, Гражданския кодекс и Наказателния кодекс, както и разпоредби от трудовото и общинското право, основният акт остава Закон № 6284 за защитата на семейството и превенцията на насилието над жените от 8 март 2012 г.

69 Вж. бележка под линия 6 от настоящото заключение.

70 ЕСПЧ, 22 март 2016 г. (СЕ:ЕCHR:2016:0322JUD000064610, § 96, 97 и 116).

71 ЕСПЧ, 9 юни 2009 г. (СЕ:ЕCHR:2009:0609JUD003340102, § 198).

72 ЕСПЧ, 13 ноември 2014 г. (СЕ:ЕCHR:2014:1113JUD000362107, § 65).

73 Вж. в рамките на подготвителните работи по Директива 2004/83 бележката на председателството на Съвета на Европейския съюз до Стратегическия комитет за имиграция, граници и убежище от 25 септември 2002 г., 12148/02, достъпна на следния интернет адрес: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12148-2002-INIT/fr/pdf> (стр. 5). Макар Директива 2011/95 да отменя и заменя Директива 2004/83, тази промяна в нормативната уредба не води до никакво изменение в правния режим на предоставянето на субсидиарна закрила, нито в номерирането на съответните разпоредби. Поради това текстът на член 15 от Директива 2011/95 е идентичен с този на член 15 от Директива 2004/83, така че съдебната практика по втората от тези разпоредби е релевантна за тълкуването на първата.

74 Вж. решение от 17 февруари 2009 г., Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, т. 28).

75 Вж. решение от 10 юни 2021 г., Bundesrepublik Deutschland (Понятие „тежки и лични заплахи“) (C-901/19, EU:C:2021:472, т. 25 и 26 и цитираната съдебна практика).

76 Курсивът е мой.

77 Вж. Съвет на Европа, Истанбулска конвенция — Така наречените „престъпления на честта“, 2019 г., както и Резолюция 2395 (2021), озаглавена „Засилване на борбата с така наречените „престъпления на честта“, приета от Парламентарната асамблея на Съвета на Европа на 28 септември 2021 г.

78 ЕСПЧ, 9 юни 2009 г., СЕ:ЕCHR:2009:0609JUD003340102.

79 Вж. точки § 128 и 129 от това решение. Вж. също, за случаите на домашно насилие, решения на ЕСПЧ от 15 януари 2009 г., Branko Tomašić и др. с/у Хърватия (СЕ:ЕCHR:2009:0115JUD004659806, § 52 и 53) и от 8 юли 2021 г., Tkheldize с/у Грузия (СЕ:ЕCHR:2021:0708JUD003305617, § 57).

80 Припомням, че насилието, основано на пола, е многостранно явление. Престъпленията на честта могат по-специално да са под формата на отвличане, противозаконно лишаване от свобода, изтезание, осакатяване или пък принудителен брак, който може да включва женско обрязване, а домашното насилие е явление, което може да се прояви не само чрез физическо и сексуално насилие, но и психологическо насилие, което може да причини физически или психически и емоционални страдания или имуществена вреда (вж. Декларацията относно основните принципи на правосъдието, отнасящи се за жертвите на престъпления и злоупотреба с власт, приета на 29 ноември 1985 г. от Общото събрание на Организацията на обединените нации с Резолюция 40/34).

81 Въпреки че член 16, параграф 2 от Директива 2011/95 изисква държавите членки да „преценяват дали промяната в обстоятелствата е достатъчно значителна, а не с временен характер, така че лицето, което може да се ползва със субсидиарна закрила, вече не е изправено пред реална опасност от тежки посегателства“.

82 ЕСПЧ, 20 юли 2010 г., СЕ:ЕCHR:2010:0720JUD002350509, § 60.